

**УЛААНБААТАР ХОТЫН 2040 ОН ХҮРТЭЛХ ХӨГЖЛИЙН ЕРӨНХИЙ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ
СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот
2024 он

Агуулга

Удиртгал	4
НЭГ. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ	4
ХОЁР. ҮР НӨЛӨӨГ НЬ ТООЦОХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ	6
2.1.“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд ХЕТ-ний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгийг тогтоосон байдал:	6
2.2.“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгийг тогтоосон байдал:	8
2.3.“Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгийг тогтоосон байдал:	9
2.4.“Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгийг тогтоосон байдал:	9
2.5.“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгийг тогтоосон байдал:	9
ГУРАВ.ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ	10
3.1.“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн байдал:	13
3.2.“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн байдал:	18
3.3.“Ойлгомжтой байдлыг судлах” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:	19
3.4.“Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:	20
3.5.”Төлөвлөгөөний төслийн харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:	21
ДӨРӨВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГӨХ	23
4.1.Баримтжуулалт	23
4.2.Үнэлэлт, дүгнэлт	23
4.2.1.Зорилгод хүрэх байдал шалгуур үзүүлэлтээр:	23
4.2.2.“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтээр:	23
4.2.3.“Ойлгомжтой байдлыг судлах” шалгуур үзүүлэлтээр:	24
4.2.4.“Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр:	24
4.2.5.”Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтээр:	25
4.3.Зөвлөмж	25
ТАВ.АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖ	26

Товчилсон үгийн жагсаалт

ААНБ	Аж ахуйн нэгж байгууллага
АҮ	Аж үйлдвэрийн
БНБД	Барилгын норм ба дүрэм
БЗД	Баянзүрх дүүрэг
ДЦС	Дулааны цаилгаан станц
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
ЗГ	Засгийн газар
ЖДҮ	Жижиг дунд үйлдвэр
ЕТ	Ерөнхий төлөвлөгөө
МАА	Мал аж ахуй
НИТХ	Нийслэлийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал
СХД	Сонгинохайрхан дүүрэг
УБ	Улаанбаатар
УИХ	Улсын Их Хурал
ҮТП	Үндэсний технологийн парк
ХАА	Хөдөө аж ахуй
ТХЗ	Тогтвортой хөгжлийн зорилт
ТХҮБ	Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал
ТХГ	Тусгай хамгаалалттай газар
ЭЗ	Эдийн засаг

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ СУДАЛСАН ТАЙЛАН

(Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний тухай)

Удиртгал

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1-д хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийг санаачлах, боловсруулах ажиллагааны үндэслэл, чанарыг сайжруулах, түүнд олон нийтийн оролцоог хангах, хууль тогтоомжийн төсөлд тавих шаардлагыг тодорхойлох, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр нөлөөг үнэлэх замаар хууль дээдлэх ёсыг бэхжүүлнэ гэж тусгасан. Энэ хүрээнд Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор батлагдсан Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалыг баталсан.

Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслөөр одоо мөрдөж байгаа Улаанбаатар хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний бүтэц, зүйл, заалтын 50-иас дээш хувьд нь өөрчлөлт оруулж байгаа, уг төлөвлөгөөний төсөл нь Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор батлагдсан Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын 1 дүгээр зүйлийн 1.2 дахь хэсэгт заасан хууль тогтоомжид хамаарахгүй байх тул Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу судалгаа, шинжилгээг хийлээ.

Энэхүү судалгааны зорилго нь Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийн практикт хэрэгжих боломж, харилцан уялдаа, үүсэх үр дагавар зэргийг тооцох, эрх зүйн зохицуулалтын давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах зэргээр төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалтыг хэрэглэхэд ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулахад хууль санаачлагчид дэмжлэг үзүүлэх, улмаар төлөвлөгөөний төслийн чанарыг сайжруулахад чиглэсэн зөвлөмж өгөхөд оршино.

Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийн /цаашид “Төлөвлөгөөний төсөл” гэх/ үр нөлөөг үнэлэх үйл ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-ын 1.4-д заасны дагуу дараах үе шаттайгаар хийж гүйцэтгэлээ. Үүнд:

1. Төлөвлөгөөний төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
2. Төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгээ тогтоох;
3. Шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу төлөвлөгөөний төслийн үр нөлөөг үнэлэх;
4. Үр дүнг үнэлж, зөвлөмж өгөх.

НЭГ. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

Төлөвлөгөөний төслийн үр нөлөөг тооцохын тулд ерөнхий төлөвлөгөөний төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан аргачлалд дурдсан үндсэн шалгуур үзүүлэлтээс дараах 5 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал;
2. Практикт хэрэгжих боломж;
3. Ойлгомжтой байдал;
4. Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал;
5. Харилцан уялдаа.

Эдгээр шалгуур үзүүлэлтүүдийг сонгож авахдаа дараахи үндэслэлийг харгалзан үзсэн болно. Үүнд:

1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хувьд:

Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийн дараахи зохицуулалт, холбогдох арга хэмжээ нь уг төлөвлөгөөний төслөөр тавьсан “Оршин суугчдын эрүүл, аюулгүй, таатай орчинд амьдрах эрхийг хангасан, иргэн төвтэй байгаль орчинд ээлтэй технологид суурилсан, олон улсад өрсөлдөх чадвартай хот болох” зорилгодоо хүрч чадах эсэхийг тооцон судлахад ашиглана.

Төлөвлөгөөний төслийн үзэл баримтлалд Монгол Улсын Нийслэл Улаанбаатар хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж Улаанбаатар хотын хөгжлийн бодлогыг шинээр тодорхойлж, Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулах, хэрэгжүүлэх нь иргэдийн эрүүл, аюулгүй, амьдралын таатай орчин бүрдүүлсэн, олон төвт суурьшлын тогтолцоонд суурилсан, олон улсад өрсөлдөх чадвартай, иргэд, олон нийтийн оролцоонд тулгуурласан, сайн засаглал бүхий эдийн засаг, бизнес, аялал жуулчлалын төв болгон хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ гэж тусгасан байна.

Иймд дээрх зорилтод хүрэх ач холбогдол бүхий зүйл, заалт төлөвлөгөөний төсөлд тусгагдсан эсэхийг шинжлэнэ.

2. “Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хувьд:

“Практикт хэрэгжих боломж” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд тухайн төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг, тухайлбал, төлөвлөгөөний төслийг хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, тэдгээр этгээдэд тухайн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо (санхүү, хүний нөөц зэрэг) байгаа эсэхийг шалгана.

3. “Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хувьд:

Энэ шалгуур үзүүлэлтийн хувьд төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалт түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх субъектын хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтайгаар боловсруулсан эсэхийг шалгадаг.

Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө ойлгомжтой байх нь хэрэгжилтийн үр дүнд шууд нөлөөтэй тул тухайн төлөвлөгөөний төслийн үг хэллэг нь хоёрдмол утга санаагүй, монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцсэн, утга найруулгын хувьд зөв хэрэглэсэн эсэхийг тодруулах шаардлагатайг харгалзан энэ шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

4. “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хувьд:

Төлөвлөгөөний төслийн үйлчлэх хүрээ өргөн бөгөөд нийслэл хотод орших нутгийн захиргааны байгууллагаас гадна нийслэл хотын оршин суугч, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага тодорхой эрх эдэлж, үүрэг хүлээх тул тэдний эрх, ашиг сонирхол хөндөгдөх, хязгаарлагдах шийдвэр гаргах нөхцөл байдал бий болох зохицуулалт төлөвлөгөөний төсөлд тусгагдсаныг харгалзан тус шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо.

5. “Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хувьд:

Нийслэл Улаанбаатар хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөгөөр тодорхойлогдох харилцаа нь олон талт бөгөөд бүх салбарын өргөн хүрээг хамардгийн дээр нийслэл хоттой холбоотой асуудал олон салбарын өөр өөр хуулиар зохицуулагддаг тул төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалт нь хоорондоо эсвэл бусад хүчин төгөлдөр хууль тогтоомжтой нийцсэн эсэх, төрийн байгууллагын чиг үүрэг давхардсан, зөрчилдсөн эсэх асуудлыг үнэлэх үүднээс энэ шалгуур үзүүлэлтийг сонгон авч төлөвлөгөөний төслийг бүхэлд нь судлан үзнэ.

ХОЁР. ҮР НӨЛӨӨГ НЬ ТООЦОХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Энэ хэсэгт төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг нь үнэлэх хэсгээ тогтоож, сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд холбогдох зохицуулалтыг сонгоно. Зохицуулалтыг сонгохдоо хууль зүйн хувьд шууд үр дагавар үүсгэж байгаа голлох ач холбогдол бүхий зохицуулалтыг сонгон авлаа. Өөрөөр хэлбэл, төлөвлөгөөний төслийн үр нөлөөг үнэлэхдээ цаг хугацаа, зардал хэмнэх үүднээс төлөвлөгөөний төсөлд шинээр нэмж орж буй, голлох ач холбогдол бүхий зохицуулалтыг сонгож, тухайн сонгож авсан зүйл, заалтын үр нөлөөг нь судлав.

Түүнчлэн уг төлөвлөгөөний төсөл батлагдсанаар тодорхой зардал үүсэж болохуйц, тодорхой субьектэд шинээр чиг үүрэг хүлээлгэж байгаа, тухайн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх зорилгоор шинээр нэгж /газар, хэлтэс, тасаг гэх мэт/ бий болгох шаардлагатай эсэх зэргийг харгалзан үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ тогтоосон.

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ тогтоосон байдлыг шалгуур үзүүлэлт тус бүрд авч үзэв. Үүнд:

2.1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд ХЕТ-ний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгийг тогтоосон байдал:

Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслөөс дараахи зохицуулалт, арга хэмжээг сонгон авч эдгээр нь нь уг төлөвлөгөөний төслөөр тавьсан зорилгодоо хүрч чадах эсэхийг тооцон судлахад ашиглана. Үүнд:

1. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВЛӨЛТ буюу 3.1 дэх хэсгээс:

- а) Улаанбаатар хотын ойн санг 9 массив¹-ын хязгаарт бүлэглэн хувааж, мод бэлтгэсэн талбай, шатсан талбай, хөнөөлт шавж, өвчинд нэрвэгдсэн талбайд

¹ Ойн санг бүлэглэн хуваах утгыг илэрхийлнэ.

нөхөн сэргээлт хийх болон одоо байгаа ойн сангийн хамгаалалтын бүсийг ой тэлэн ургах боломжит талбай 38,813 га буюу 33-иар нэмэгдүүлнэ;

- b) ойн сангийн хамгаалалтын бүсийн заагийг тодорхойлж нийт 155070 га талбайд газар ашиглалтын горим дэглэмийг шинэчлэн тогтооно;
- c) БЗД-ийн Цагаан даваа, СХД-ийн Нарангийн энгэр, Налайх, Багануур дүүрэгт аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах байгууламж барьж байгуулах ба Эмээлтэд малын гаралтай өтөг бууц, хаягдал хүлээн авч бордоо бэлтгэх, Рашаантад ургамал, ногооны гаралтай түүхий эдийг хүлээн авч бордоо бэлтгэх, Морингийн даваа болон Налайхад барилгын хог хаягдлыг дахин боловсруулах, эрчим гаргах үйлдвэрүүдийг байгуулна.

2. ЗАМ ТЭЭВРИЙН СҮЛЖЭЭ ТӨЛӨВЛӨЛТ буюу 3.2 дах хэсгээс:

- a) Богдхан уулыг тойрон, Улаанбаатар-Шинэ-Зуунмод-Зуунмод-Майдар-Улаанбаатар хотуудыг холбосон цагираг нийтийн тээврийн үйлчилгээг хөнгөн галт тэрэг /хурдан трамвай/, автобусаар гүйцэтгэх ба чиглэлийн урт 135,2 км болно;
- b) Нийслэл хотын автобусны үйлчилгээний нийтийн зорчигч тээврийн үүрэг функцийг хэвээр хадгалах бөгөөд 14 дагуул хот суурингуудыг холбосон авто замын дагуу нийтийн тээврийн сүлжээгээр холбоно. Үйлчилгээг зорчигч урсгалын хэмжээнээс хамааруулан дунд болон том оврын зориулалтын нийтийн тээврийн хэрэгслээр гүйцэтгэнэ;
- c) Багахангай, Багануур хотуудыг холбох авто замыг түшиглэн нийтийн тээврийг нэвтрүүлж, хотууд өөр хоорондоо холбогдон хөгжих нөхцөл бололцоог бүрдүүлнэ.
- d) Улаанбаатар хотын баруун зүүн хэсгүүдэд зорчигч тээврийн үйлчилгээний нэгдсэн төв буюу авто вокзалуудыг /22-н товчоо, Амгалангийн товчоо, Яармагийн уулзвар орчим/ барьж байгуулна.
- e) Туул, Сэлбэ, Улиастай голуудын дагуу амралт зугаалгын зориулалттай дугуйн зам байгуулж, хотын дугуйн замын сүлжээтэй холбоно;
- f) Их-Тойруу, дэд төвүүдэд оршин суугчдын чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх, гадаад, дотоодын аялагч жуулчдын сонирхлыг татахуйц худалдаа үзвэр үйлчилгээ төвлөрсөн амралт зугаалгын явган гудамжуудыг шинээр байгуулна.

3. ОРОН ЗАЙН ТӨЛӨВЛӨЛТ буюу 3.3 дахь хэсгээс:

- a) Гэр хорооллын бүсийг оршин суугчдын оролцоотой, хэсэгчилсэн инженерийн хангамж, гудамж замын сүлжээнд холбож, нийгмийн болон бусад үйлчилгээ, ногоон байгууламжийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар шинэчлэн зохион байгуулж сайжруулна;
- b) гэр хорооллыг хөгжүүлж, 6291.8 га талбайд сайжруулсан амины сууцны хороолол болох бөгөөд суурьшлын дундаж нягтрал 50 хүн/га болно;

- с) “Хот байгуулалтын бүсчлэлийн тогтолцоо”-г бүрэн нэвтрүүлнэ;
- д) Улаанбаатар хотыг нэг төвт хотоос олон төвт хотын тогтолцоонд шилжүүлж, 14 орон нутгийн зэрэглэлтэй хот 42 хороололд хуваагдаж, “20 минутын хот” үзэл баримтлалаар хөгжүүлнэ.

Мөн төлөвлөгөөний төслийн үзэл баримтлал болон төлөвлөгөөний төсөлд тусгагдсан “Оршин суугчдын эрүүл, аюулгүй, таатай орчинд амьдрах эрхийг бүрэн хангасан, байгаль орчинд ээлтэй тэргүүний технологид суурилсан, олон улсад байр сууриа эзэлсэн эдийн засагтай, иргэн төвтэй Нийслэл хот болох” зорилго, зорилтууддаа хүрэх ач холбогдол бүхий зүйл, заалт төсөлд тусгагдсан эсэхийг шинжлэнэ.

2.2. “Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгийг тогтоосон байдал:

Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг, тухайлбал, төлөвлөгөөний төслийг хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, тэдгээр этгээдэд тухайн зохицуулалт, үйл ажиллагаа, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо (санхүү, хүний нөөц зэрэг) байгаа эсэхийг шалгах зорилгоор төлөвлөгөөний төслийн дараахь зохицуулалтуудыг сонгон авлаа. Үүнд:

1. Хүн амыг шинэ ба дэд төвүүд, олон нийтийн төвүүдийг даган хотын төвөөс хотын зах руу суурьшуулах зохицуулалт:
 - а) Улаанбаатар хотын төв дэх хэт нягтралыг бууруулахын тулд дагуул хотуудыг хөгжүүлж ажлын байрыг бий болгох замаар таталцал үүсгэн 2040 онд 1 сая 649 мянган хүнээс хэтрүүлэхгүй байхаар төлөвлөж, дагуул хотуудад 440.8 мянган хүн амыг суурьшуулна;
 - б) Нийслэл Улаанбаатар хот нь дагуул хот, эдийн засгийн тусгай бүстэй байна.
2. Нийтийн зорчигч тээвэр буюу Улаанбаатар хотын авто замын түгжрэлийг бууруулах зохицуулалт:
 - а) багтаамж ихтэй нийтийн тээврийн сүлжээг бий болгож өдөрт 1.2 сая зорчигч тээвэрлэж нийтийн тээврийн хүртээмжийг 2 дахин нэмэгдүүлнэ;
 - б) 1738.8 км замыг шинээр барьж, оргил цагийн хөдөлгөөний дундаж хурдыг 9 км/цаг-аас 22.5 км/цаг болгож нэмэгдүүлнэ.
 - с) Улаанбаатар хот орчмын нутаг дэвсгэр, Богдхан уулыг тойрон, Улаанбаатар-Шинэ-Зуунмод-Зуунмод-Майдар-Улаанбаатар хотуудыг холбосон цагираг нийтийн тээврийн үйлчилгээг хөнгөн галт тэрэг /хурдан трамвай/, автобусаар гүйцэтгэнэ;
 - д) 14 дагуул хот, суурингуудыг холбосон авто замын дагуу нийтийн тээврийн сүлжээгээр холбоно. Үйлчилгээг зорчигч урсгалын хэмжээнээс хамааруулан дунд болон том оврын зориулалтын нийтийн тээврийн хэрэгслээр гүйцэтгэнэ.
 - е) Багахангай, Багануур хотуудыг холбосон төлөвлөж буй авто замыг түшиглэн нийтийн тээврийг нэвтрүүлснээр дагуул хотууд өөр хоорондоо холбогдон хөгжинө.

2.3.“Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгийг тогтоосон байдал:

Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалтыг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх субъектын хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтайгаар боловсруулсан эсэхийг шалгадаг. Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө ойлгомжтой байх нь хэрэгжилтийн үр дүнд шууд нөлөөтэй тул тухайн төлөвлөгөөний төслийн үг хэллэг нь хоёрдмол утга санаагүй, монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцсэн, утга найруулгын хувьд зөв хэрэглэсэн эсэхийг тодруулах шаардлагатайг харгалзан уг төлөвлөгөөний төслийг бүхэлд нь авч үзэж, дүн шинжилгээ хийнэ.

2.4.“Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгийг тогтоосон байдал:

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын хавсралтаар батлагдсан хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд тодорхой этгээдэд үүрэг хүлээлгэсэн, хуулийн этгээдэд ачаалал хүндрэл үүсгэх зохицуулалтыг шалгах хэрэгслийн хүрээнд “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал”-ын судалгааг хийнэ гэж заасан.

Төлөвлөгөөний төслийн үйлчлэх хүрээ өргөн бөгөөд төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагаас гадна нийслэл хотын оршин суугч, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага тодорхой эрх эдэлж, үүрэг хүлээх тул тэдний эрх, ашиг сонирхол хөндөгдөх, хязгаарлагдах нөхцөл байдал бий болох дараахь зохицуулалтыг сонгон авч судаллаа.

Улаанбаатар хотын төвлөрлийг задлах, сааруулах төлөвлөлттэй холбоотойгоор иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллага үүрэг хүлээхээр байна. Тухайлбал:

- Үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийг нэгдсэн бодлого төлөвлөлттэйгөөр дагуул хотуудад шилжүүлнэ;
- өндөр технологи, мэдлэгт суурилсан экспортын баримжаатай үйлдвэрийн бүсийг бий болгоно;
- зарим их, дээд сургуулиудыг мэргэжлийн чиглэл, салбараар нь төрөлжүүлж, дагуул хотуудад хотхон хэлбэрээр шилжүүлнэ;
- төр захиргааны байгууллагуудыг дагуул хотууд руу нүүлгэн шилжүүлнэ.

2.5.“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд төлөвлөгөөний төслөөс үр нөлөөг тооцох хэсгийг тогтоосон байдал:

Нийслэл Улаанбаатар хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөгөөр зохицуулах харилцаа нь олон талт бөгөөд өргөн хүрээг хамардагийн дээр нийслэл хоттой холбоотой асуудал олон салбарын өөр өөр хуулиар зохицуулагддаг тул уг төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалтууд нь хоорондоо эсвэл бусад хүчин төгөлдөр хууль тогтоомжтой нийцсэн эсэх, төрийн байгууллагын чиг үүрэг давхардсан, зөрчилдсөн эсэх асуудлыг үнэлэх үүднээс энэ шалгуур үзүүлэлтийг сонгон авсан бөгөөд төлөвлөгөөний төслийг бүхэлд нь судлан үзнэ. Үүнд:

- 1.Төлөвлөгөөний төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн төлөвлөгөөний төслийн болон бусад хуулийн нэр томъёотой нийцэж байгаа эсэх;
- 2.Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалтууд тухайн төлөвлөгөөний төслийн болон бусад хууль тогтоомжийн зохицуулалттай нийцэж байгаа эсэх;
- 3.Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалт тухайн төлөвлөгөөний төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;
- 4.Төлөвлөгөөний төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;
- 5.Төлөвлөгөөний төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;
- 6.Төлөвлөгөөний төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;
- 7.Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;
- 8.Төлөвлөгөөний төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;
- 9.Тухайн төлөвлөгөөний төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалт тусгагдсан эсэх;
- 10.Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын Олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан, жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан, авлига, хүнд суртал, шударга бус өрсөлдөөн бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;
- 11.Төлөвлөгөөний төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тусгасан эсэх.

ГУРАВ.ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ

Өмнөх үе шатанд төлөвлөгөөний төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтүүдийг сонгож, үр нөлөөг үнэлэх хэсгээ тус тус тогтоосон тул тэдгээрт тохирох шалгах хэрэгслийг дараах байдлаар тодорхойлов.

Хүснэгт 2

Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл
Зорилгод хүрэх байдал	1. Төлөвлөгөөний төслийн 3.1 дэх хэсгээс: - Улаанбаатар хотын ойн санг 9 массив ² -ын хязгаарт бүлэглэн хувааж, мод бэлтгэсэн талбай, шатсан талбай, хөнөөлт шавж, өвчинд нэрвэгдсэн талбайд нөхөн сэргээлт хийх болон одоо байгаа ойн сангийн хамгаалалтын бүсийг ой тэлэн ургах боломжит талбай 38,813 га буюу 33-иар нэмэгдүүлнэ; - ойн сангийн хамгаалалтын бүсийн заагийг тодорхойлж нийт 155070 га талбайд газар ашиглалтын горим дэглэмийг шинэчлэн тогтооно; - БЗД-ийн Цагаан даваа, СХД-ийн Нарангийн энгэр, Налайх, Багануур дүүрэгт аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах байгууламж барьж байгуулах ба Эмээлтэд малын гаралтай өтөг бууц, хаягдал хүлээн авч бордоо бэлтгэх,	Зорилгод дүн шинжилгээ хийх

² Ойн санг бүлэглэн хуваах утгыг илэрхийлнэ.

		Рашаантад ургамал, ногооны гаралтай түүхий эдийг хүлээн авч бордоо бэлтгэх, Морингийн даваа болон Налайхад барилгын хог хаягдлыг дахин боловсруулах, эрчим гаргах үйлдвэрүүдийг байгуулна.	
		2. Төслийн 3.2 дахь хэсгээс: - Богдхан уулыг тойрон, Улаанбаатар-Шинэ-Зуунмод-Зуунмод-Майдар-Улаанбаатар хотуудыг холбосон цагираг нийтийн тээврийн үйлчилгээг хөнгөн галт тэрэг /хурдан трамвай/, автобусаар гүйцэтгэх ба чиглэлийн урт 135,2 км болно; - Нийслэл хотын автобусны үйлчилгээний нийтийн зорчигч тээврийн үүрэг функцийг хэвээр хадгалах бөгөөд 14 дагуул хот суурингуудыг холбосон авто замын дагуу нийтийн тээврийн сүлжээгээр холбоно. Үйлчилгээг зорчигч урсгалын хэмжээнээс хамааруулан дунд болон том оврын зориулалтын нийтийн тээврийн хэрэгслээр гүйцэтгэнэ; - Багахангай, Багануур хотуудыг холбох авто замыг түшиглэн нийтийн тээврийг нэвтрүүлж, хотууд өөр хоорондоо холбогдон хөгжих нөхцөл бололцоог бүрдүүлнэ. - Улаанбаатар хотын баруун зүүн хэсгүүдэд зорчигч тээврийн үйлчилгээний нэгдсэн төв буюу авто вокзалуудыг /22-н товчоо, Амгалангийн товчоо, Яармагийн уулзвар орчим/ барьж байгуулна. - Туул, Сэлбэ, Улиастай голуудын дагуу амралт зугаалгын зориулалттай дугуйн зам байгуулж, хотын дугуйн замын сүлжээтэй холбоно; - Их-Тойруу, дэд төвүүдэд оршин суугчдын чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх, гадаад, дотоодын аялагч жуулчдын сонирхлыг татахуйц худалдаа үзвэр үйлчилгээ төвлөрсөн амралт зугаалгын явган гудамжуудыг шинээр байгуулна.	
		3. Төслийн 3.3 дахь хэсгээс: - Гэр хорооллын бүсийг оршин суугчдын оролцоотой, хэсэгчилсэн инженерийн хангамж, гудамж замын сүлжээнд холбож, нийгмийн болон бусад үйлчилгээ, ногоон байгууламжийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар шинэчлэн зохион байгуулж сайжруулна; - гэр хорооллыг хөгжүүлж, 6291.8 га талбайд сайжруулсан амины сууцны хороолол болох бөгөөд суурьшлын дундаж нягтрал 50 хүн/га болно; - “Хот байгуулалтын бүсчлэлийн тогтолцоо”-г бүрэн нэвтрүүлнэ; - Улаанбаатар хотыг нэг төвт хотоос олон төвт хотын тогтолцоонд шилжүүлж, 14 орон	

		нутгийн зэрэглэлтэй хот 42 хороололд хуваагдаж, “20 минутын хот”-н үзэл баримтлалаар хөгжүүлнэ.	
2	Практикт хэрэгжих боломж	1. Хүн амыг шинэ ба дэд төвүүд, олон нийтийн төвүүдийг даган хотын төвөөс хотын зах руу суурьшуулах зохицуулалт: - Улаанбаатар хотын төв дэх хэт нягтралыг бууруулахын тулд дагуул хотуудыг хөгжүүлж ажлын байрыг бий болгох замаар таталцал үүсгэн 2040 онд 1 сая 649 мянган хүнээс хэтрүүлэхгүй байхаар төлөвлөж, дагуул хотуудад 440.8 мянган хүн амыг суурьшуулна; - Нийслэл Улаанбаатар хот нь дагуул хот, эдийн засгийн тусгай бүстэй байна. 2. Нийтийн зорчигч тээвэр буюу Улаанбаатар хотын авто замын түгжрэлийг бууруулах зохицуулалт: - багтаамж ихтэй нийтийн тээврийн сүлжээг бий болгож өдөрт 1.2 сая зорчигч тээвэрлэж нийтийн тээврийн хүртээмжийг 2 дахин нэмэгдүүлнэ; - 1738.8 км замыг шинээр барьж, оргил цагийн хөдөлгөөний дундаж хурдыг 9 км/цагаас 22.5 км/цаг болгож нэмэгдүүлнэ. - Улаанбаатар хот орчмын нутаг дэвсгэр, Богдхан уулыг тойрон, Улаанбаатар-Шинэ-Зуунмод-Зуунмод-Майдар-Улаанбаатар хотуудыг холбосон цагираг нийтийн тээврийн үйлчилгээг хөнгөн галт тэрэг /хурдан трамвай/, автобусаар гүйцэтгэнэ; - 14 дагуул хот, суурингуудыг холбосон авто замын дагуу нийтийн тээврийн сүлжээгээр холбоно. Үйлчилгээг зорчигч урсгалын хэмжээнээс хамааруулан дунд болон том оврын зориулалтын нийтийн тээврийн хэрэгслээр гүйцэтгэнэ. - Багахангай, Багануур хотуудыг холбосон төлөвлөж буй авто замыг түшиглэн нийтийн тээврийг нэвтрүүлснээр дагуул хотууд өөр хоорондоо холбогдон хөгжинө.	Практикт тухайн төрлийн харилцаа, чиг үүргийг хэрэгжүүлж буй байдалд дүн шинжилгээ хийх, судалгаа хийх
	Ойлгомжтой байдал	Төлөвлөгөөний төслийг бүхэлд нь авч үзнэ.	Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон аргачлалд заасан асуулгаар төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалтуудыг шалгах замаар ойлгомжтой байдлыг шалгах.
4	Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал	Дараахи зохицуулалтууд нь иргэн аж ахуйн нэгж байгууллагад үүрэг хүлээлгэсэн шинжийг агуулна гэж үзлээ:	Холбогдох байгууллагуудаас санал авах,

		- Үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийг нэгдсэн бодлого төлөвлөлттэйгөөр дагуул хотуудад шилжүүлнэ; - өндөр технологи, мэдлэгт суурилсан экспортын баримжаатай үйлдвэрийн бүсийг бий болгоно; - зарим их, дээд сургуулиудыг мэргэжлийн чиглэл, салбараар нь төрөлжүүлж, дагуул хотуудад хотхон хэлбэрээр шилжүүлнэ; - төр захиргааны байгууллагуудыг дагуул хотууд руу нүүлгэн шилжүүлнэ.	мэргэжилтэнтэй ярилцах.
5	Харилцан уялдаа	Төлөвлөгөөний төслийг бүхэлд нь авч үзнэ.	Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон аргачлалд заасан асуулгаар шалгах.

Дээрх урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтүүдэд тохирсон шалгах хэрэгслийн дагуу төлөвлөгөөний төслийн үр нөлөөг дараах байдлаар үнэллээ.

3.1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн байдал:

Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийн зорилгыг “Оршин суугчдын эрүүл, аюулгүй, таатай орчинд амьдрах бүрэн эрхийг хангасан, иргэн төвтэй байгаль орчинд ээлтэй технологид суурилсан, олон улсад өрсөлдөх чадвартай хот болох” гэж ерөнхий байдлаар тодорхойлсныг одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа “Улаанбаатар хотыг 2020 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 2030 он хүртэлх хөгжлийн чиг хандлага”-ын зорилготой харьцуулвал:

Хүснэгт 1

“Улаанбаатар хотыг 2020 он хэрэт хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 2030 он хүртэлх хөгжлийн чиг хандлага	Зорилго- Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний үндсэн зорилго нь хот төлөвлөлтийн зураг төслийн баримт бичгүүдийг иш үндэс болгон тогтвортой хөгжлийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн бүтээн байгуулалтыг өргөн далайцтай өрнүүлэх замаар нийслэл хотын оршин суугчдын ажиллаж, аж төрөх таатай орчин нөхцлийг бий болгоход оршино.
Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төсөл	Зорилго- Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийн зорилго нь нийслэл хотын оршин суугчдын эрүүл, аюулгүй, таатай орчинд амьдрах эрхийг бүрэн хангасан, байгаль орчинд ээлтэй тэргүүний технологид суурилсан, олон улсад байр сууриа эзэлсэн эдийн засагтай, иргэн төвтэй нийслэл хот болоход оршино.

Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслөөр одоогийн хүчин төгөлдөр төлөвлөгөөнөөс ялгаатай дараах шинэ зорилгыг дэвшүүлсэн байна. Үүнд:

1. байгаль орчинд ээлтэй технологид суурилсан хот болох;
2. олон улсад өрсөлдөх чадвартай хот болох.

Эдгээр дэвшүүлсэн зорилго нь бүс нутгийн тэнцвэртэй хөгжлийг хангах, Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын төвлөрлийг сааруулах, нийслэлчүүдийн амьдарч, ажиллах аятай таатай зохистой орчинг бүрдүүлэхэд чиглэсэн нь бусад улсуудын хотуудын хөгжлийн хандлага, зорилготой нийцэж байх бөгөөд цаашид хотын бүтээн байгуулалт, төлөвлөлтийн бодлого нь энэхүү зорилгодоо нийцэж

байгаа эсэхэд анхаарлаа хандуулж зорилгод хүрэх зохицуулалтыг төлөвлөгөөний төсөлд тусгасан эсэхэд дүн шинжилгээг хийхийг зорилоо.

Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслөөс шинжлэх 1 дүгээр зорилго:
“Байгаль орчинд ээлтэй технологид суурилсан хот болох”

Төлөвлөгөөний төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд “уг төсөлд зорилгодоо хүрэхэд чиглэсэн хэд хэдэн зохицуулалт, арга хэмжээг тусгасан бол арга хэмжээ зохицуулалт бүрийг шинжлэнэ” гэж заасны дагуу төлөвлөгөөний төслөөс тухайн зорилгод хамаарна гэж үзэж сонгон авсан зохицуулалтын үр нөлөөг хүчин төгөлдөр мөгдөгдөж байгаа бодлогын баримт бичгийн зохицуулалттай харьцуулан үнэллээ.

№	Төлөвлөгөөний төслийн үзэл баримтлал	Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төсөл
1	Тогтвортой хөгжилтэй хот Идэвхтэй хот Дасан зохицох чадвартай хот Цогц, цомхон хот	Байгаль орчин төлөвлөлт: /Төлөвлөгөөний төслийн 3.1 дэх хэсэг/ - Улаанбаатар хотын ойн санг 9 массив ³ -ын хязгаарт бүлэглэн хувааж, мод бэлтгэсэн талбай, шатсан талбай, хөнөөлт шавж, өвчинд нэрвэгдсэн талбайд нөхөн сэргээлт хийх болон одоо байгаа ойн сангийн хамгаалалтын бүсийг ой тэлэн ургах боломжит талбай 38,813 га буюу 33-иар нэмэгдүүлнэ; - ойн сангийн хамгаалалтын бүсийн заагийг тодорхойлж нийт 155070 га талбайд газар ашиглалтын горим дэглэмийг шинэчлэн тогтооно; - БЗД-ийн Цагаан даваа, СХД-ийн Нарангийн энгэр, Налайх, Багануур дүүрэгт аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах байгууламж барьж байгуулах ба Эмээлтэд малын гаралтай өтөг бууц, хаягдал хүлээн авч бордоо бэлтгэх, Рашаантад ургамал, ногооны гаралтай түүхий эдийг хүлээн авч бордоо бэлтгэх, Морингийн даваа болон Налайхад барилгын хог хаягдлыг дахин боловсруулах.
2	Хүртээмжтэй хот Хэмнэлттэй хот	Зам, тээврийн сүлжээний төлөвлөлт /Төслийн 3.2 дахь хэсэг/ - Богдхан уулыг тойрон, Улаанбаатар-Шинэ-Зуунмод-Зуунмод-Майдар-Улаанбаатар хотуудыг холбосон цагираг нийтийн тээврийн үйлчилгээг хөнгөн галт тэрэг /хурдан трамвай/, автобусаар гүйцэтгэх ба чиглэлийн урт 135,2 км болно; - Нийслэл хотын автобусны үйлчилгээний нийтийн зорчигч тээврийн үүрэг функцийг хэвээр хадгалах бөгөөд 14 дагуул хот суурингуудыг холбосон авто замын дагуу нийтийн тээврийн сүлжээгээр холбоно. Үйлчилгээг зорчигч урсгалын хэмжээнээс хамааруулан дунд болон том оврын зориулалтын нийтийн тээврийн хэрэгслээр гүйцэтгэнэ; - Багахангай, Багануур хотуудыг холбох авто замыг түшиглэн нийтийн тээврийг нэвтрүүлж, хотууд өөр хоорондоо холбогдон хөгжих нөхцөл бололцоог бүрдүүлнэ. - Улаанбаатар хотын баруун зүүн хэсгүүдэд зорчигч тээврийн үйлчилгээний нэгдсэн төв буюу авто вокзалуудыг /22-н товчоо, Амгалангийн товчоо, Яармагийн уулзвар орчим/ барьж байгуулна. - Туул, Сэлбэ, Улиастай голуудын дагуу амралт зугаалгын зориулалттай дугуйн зам байгуулж, хотын дугуйн замын сүлжээтэй холбоно;

³ Ойн санг бүлэглэн хуваах утгыг илэрхийлнэ.

		- Их-Тойруу, дэд төвүүдэд оршин суугчдын чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх, гадаад, дотоодын аялагч жуулчдын сонирхлыг татахуйц худалдаа үзвэр үйлчилгээ төвлөрсөн амралт зугаалгын явган гудамжуудыг шинээр байгуулна.
3		Орон зайн төлөвлөлт /Төслийн 3.3 дахь хэсэг/: - Гэр хорооллын бүсийг оршин суугчдын оролцоотой, хэсэгчилсэн инженерийн хангамж, гудамж замын сүлжээнд холбож, нийгмийн болон бусад үйлчилгээ, ногоон байгууламжийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар шинэчлэн зохион байгуулж сайжруулна; - гэр хорооллыг хөгжүүлж, 6291.8 га талбайд сайжруулсан амины сууцны хороолол болох бөгөөд суурьшлын дундаж нягтрал 50 хүн/га болно; - “Хот байгуулалтын бүсчлэлийн тогтолцоо”-г бүрэн нэвтрүүлнэ; - Улаанбаатар хотыг нэг төвт хотоос олон төвт хотын тогтолцоонд шилжүүлж, 14 орон нутгийн зэрэглэлтэй хот 42 хороололд хуваагдаж, “20 минутын хот”-н үзэл баримтлалаар хөгжүүлнэ.

Үүнд:

-”Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”⁴-ын 3.4.3.2-т “Нийслэлийн хүн амын төвлөрлийг тархаан байршуулах зорилгоор дагуул хотуудыг төлөвлөж, бүс нутгийг өндөр хурдны авто зам, эрчим хүч, инженерийн барилга байгууламжаар хангаж холбоно.”;

-”Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн⁵ 9.3.1-д “Улаанбаатар хотын төвлөрөл, суурьшсан нутаг дэвсгэрийн тэлэлт, хязгаарлалт, газар зохион байгуулалт, авто замын сүлжээ, нийтийн тээвэр, газар доорх орон зай гэх мэт шаардлагатай төлөвлөлтийг тооцон хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, мэдээллийн нэгдсэн системд холбон хот байгуулалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.”; 9.3.46-д “Улаанбаатар хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу нийслэл болон дагуул, хаяа хот, тосгоны инженерийн дэд бүтцийг үе шаттай барьж байгуулан өргөтгөж шинэчилнэ.”; 9.5.5-д “Улаанбаатар хотод сөрөг нөлөө үзүүлж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийг нэгдсэн бодлого төлөвлөлттэйгөөр дагуул хотуудад шилжүүлэн үйл ажиллагааг нь дэмжин ажиллана.”;

-”Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”⁶-ийн зорилго 9-д “Амьдрахад таатай, байгаль орчинд ээлтэй, хүн төвтэй ухаалаг хот болгон хөгжүүлнэ.”; 9.2.1-д “Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлыг 80 хувь бууруулна”, 9.3.2-т “Хот дахин хөгжүүлэх төслийн хүрээнд орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлнэ”, 9.5.3-т “Улаанбаатар хотод сөрөг нөлөө үзүүлж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийг хотоос шилжүүлнэ.”;

⁴ Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан;

⁵ Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан.

⁶ Улсын Их Хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолоор баталсан;

-”Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”⁷-т “20 минутын хот” буюу нийгмийн дэд бүтцийн хүртээмжийг зохистой түвшинд хүргэх бодлогын баримт бичгийг боловсруулж, түүнд суурилсан “Нийслэл хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө 2040”-г боловсруулж, батлуулна.” гэж тус тус заасан.

Мөн Засгийн газрын 2020 оны 06 дугаар сарын 12-ны өдрийн 35 дугаар хуралдаанаар “Улаанбаатар хотыг 2040 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөө” боловсруулж, батлуулахаар шийдвэрлэсэн байна.

“Улаанбаатар хотыг 2020 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 2030 он хүртэлх хөгжлийн чиг хандлага”-ын баримт бичигт Улаанбаатар хот нийт 15 дагуул хот, тосгонтой байхаар төлөвлөсөн боловч тэдгээрийг хэрхэн байгуулах, бүтэц зохион байгуулалт нь ямар байх талаар зохицуулалтгүйгээс тодорхой үр дүнд хүрээгүй тул УИХ 2021 онд Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хууль (шинэчилсэн найруулга), 2023 онд Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хууль, 2024 онд Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль (шинэчилсэн найруулга), Шинэ Зуунмод хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийг тус тус баталсан нь нийслэл хотын төвлөрлийг сааруулах, нэг төвт хотоос олон төвт хот болох төлөвлөлтийн зарчмын дагуу хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулах, батлах, түүнийг хэрэгжүүлэх хууль, эрх зүйн орчин, эдийн засаг, хөрөнгө оруулалтын шинэ боломжуудыг бүрдүүлжээ.

Нийслэл Улаанбаатар хотыг нэг төвт хотоос олон төвт хот болгож, 20 минутын дотор төрийн болон бусад үйлчилгээ авах боломжтой хот, тосгон байгуулах хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэн УИХ-ын 2024 оны 72 дугаар тогтоолоор Нийслэлийн нутаг дэвсгэрт улсын зэрэглэлтэй Багануур хот, Налайх хот, орон нутгийн зэрэглэлтэй Хан-Уул, Яармаг, Буянт-Ухаа, Сонгинохайрхан, Толгойт, Баянхошуу, Өнөр, Баянгол, Чингэлтэй, Сэлбэ, Сүхбаатар, Дарь-эх, Баянзүрх, Амгалан хот, нийслэлийн дагуул Багахангай хот, Агросити хот, Шарга морьт хотыг, УИХ-ын 2024 оны 76 дугаар тогтоолоор Төв аймгийн нутаг дэвсгэрт “Шинэ Зуунмод хот”-ыг, Засгийн газрын 2024 оны 220 дугаар тогтоолоор Сонгинохайрхан дүүргийн нутаг дэвсгэрт Агросити, Налайх дүүргийн нутаг дэвсгэрт Налуу-Ухаа эдийн засгийн тусгай бүсийг тус тус байгуулсан.

Мөн Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт “иргэдэд таатай, эрүүл, аюулгүй, байгаль орчинд ээлтэй дэд бүтэц бүхий хотуудыг хөгжүүлэх”⁸ зорилтын хүрээнд “Хот төлөвлөлт, засаглалын шинэчлэл”⁹-ийн нэг томоохон арга хэмжээ болох “20 минутын хот” буюу нийгмийн дэд бүтцийн хүртээмжийг зохистой түвшинд хүргэх бодлогын баримт бичиг, түүнд суурилсан “Нийслэл хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө 2040” болон бусад хот, суурин газрын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, батлуулах¹⁰, оргил ачааллын горимд ажиллах хийн дулааны станцууд болон дэд төвүүдийн дулааны станцуудыг үе шаттайгаар

⁷ Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан;

⁸ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн Нэг. Бүс нутгийн хөгжлийн бодлого;

⁹ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.1.1;

¹⁰ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.1.1.1;

барих¹¹, бие даасан эдийн засаг бүхий улсын болон орон нутгийн зэрэглэлтэй хот, дагуул хотуудыг хөгжүүлэх¹² талаар тодорхой арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхээр тусгагдсан. Тухайлбал,

- Шинэ Зуунмод хотод нийслэл дэх төрийн байгууллагуудыг шилжүүлэн байршуулж, олон улсын хурал, зөвлөгөөн, үзэсгэлэн, аялал жуулчлалын цогцолбор, ачаа тээврийн нэгдсэн логистикийн төв, сургалт, эрдэм шинжилгээ, үйлдвэрлэлийн цогцолбор, их сургуулийн хотхон бүхий аялал жуулчлал, олон улсын бизнес, санхүүгийн төрөлжсөн эдийн засгийн тусгай бүс болгон хөгжүүлнэ¹³;

- Багануур, Багахангайн үйлдвэрлэл, технологийн парк, Налайхын барилгын материалын үйлдвэрлэл, технологийн парк, Эмээлт эко аж үйлдвэрийн паркийн бүтээн байгуулалтыг дуусгах¹⁴;

- Сэлбэ, Баянхошуу дэд төв орчмын газрыг чөлөөлж, нийгмийн болон инженерийн дэд бүтцийг барих, 20,000 айлыг орон сууцжуулах үйл ажиллагааг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр хэрэгжүүлж, Толгойт, Шархад, Дэнжийн 1000, Дамбадаржаа, Яармаг дэд төвүүдийн инженерийн дэд бүтцийг барьж байгуулна¹⁵ гэх мэт.

Мөн "Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-т 14 мега төсөл хэрэгжүүлэхээр тусгагдсан нь Нийслэл хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд заавал тусгах шаардлагатай асуудлууд болно. Үүнд:

- Хотын төв дэх төрийн эрх мэдлийн хэт төвлөрлийг задалж, "Өөдөө тэмүүлэх Монгол" буюу "Go Mongolia" ган татлагат гүүрийн төсөл, Хөшигийн хөндийн туннелийн төслийг хэрэгжүүлэх, олон улсын чанартай Шинэ тойрог зам, Туулын хурдны авто зам, "Их багтаамжийн нийтийн тээвэр Метро шугам-1", "Дүүжин тээвэр шугам-1" зэрэг олон төрөлт нийтийн тээврийн сүлжээ байгуулах, явган болон дугуйтай зорчигчдод ээлтэй дэд бүтцийг бий болгож автомашины хэрэглээг болон бохирдлын хэмжээг 2 дахин бууруулах;

- "Туул усан цогцолбор төсөл"-ийг хэрэгжүүлж, үерийн эрсдэлээс урьдчилан сэргийлж, ундны ус, ахуйн усан хангамжийг нэмэгдүүлэх, Туул, Сэлбэ, Улиастай, Нарангийн голын эргийн хамгаалалтын далан болон ус зайлуулах сувгийг шинээр барьж, усан сан, хөв, цөөрөм байгуулах, инженерийн дэд бүтцийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх;

- нийтийн эзэмшлийн газарт ногоон байгууламж, цэцэрлэгт хүрээлэн барьж, хотын иргэн оршин суугаа газраасаа 400 метр дотор амарч, тухлах нөхцөлийг бүрдүүлэх гэх мэт.

Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, "Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал", "Хүн амын

¹¹ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.1.2.1;

¹² Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.2;

¹³ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.2.1.1;

¹⁴ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.2.1.3;

¹⁵ Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.1.3.1;

нутагшилт суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл” зэрэг урт хугацааны бодлогын баримт бичгүүдийн зохицуулалт, хэрэгжилттэй уялуулах нь хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний нэг онцлох чиг үүрэг, хэрэгцээ шаардлага болж байна.

Төлөвлөгөөний төслийн дээр дурдсан зохицуулалтууд нь бүхэлдээ Улаанбаатар хотын төвлөрлийг сааруулах, өнөөдөр тулгамдаж буй авто замын түгжрэл, агаар, орчны бохирдлыг бууруулах, иргэдийн амьдрах таатай орчныг бүрдүүлэхэд чиглэсэн, бодлогын баримт бичгүүдэд тусгагдсан хэрэгжүүлэх арга хэмжээтэй нийцэж байх бөгөөд нийгэм, эдийн засгийн хөгжил цаашлаад хүн амын амьдралын чанарыг дээшлүүлэх суурь болохоор байна.

3.2. “Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн байдал:

Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг, тухайлбал, хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, тэдгээр этгээдэд тухайн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо (санхүү, хүний нөөц зэрэг) байгаа эсэхийг шалгах шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд төлөвлөгөөний төслийн дараах зохицуулалтыг сонгон авч дүн шинжилгээ хийлээ. Үүнд:

1. Хүн амыг шинэ ба дэд төвүүд, олон нийтийн төвүүдийг даган хотын төвөөс хотын зах руу суурьшуулах зохицуулалт:

- Улаанбаатар хотын төв дэх хэт нягтралыг бууруулахын тулд дагуул хотуудыг хөгжүүлж ажлын байрыг бий болгох замаар таталцал үүсгэн 2040 онд 1 сая 649 мянган хүнээс хэтрүүлэхгүй байхаар төлөвлөж, дагуул хотуудад 440.8 мянган хүн амыг суурьшуулна;
- Нийслэл Улаанбаатар хот нь дагуул хот, эдийн засгийн тусгай бүстэй байна.

2. Нийтийн зорчигч тээвэр буюу Улаанбаатар хотын авто замын түгжрэлийг бууруулах зохицуулалт:

- f) багтаамж ихтэй нийтийн тээврийн сүлжээг бий болгож өдөрт 1.2 сая зорчигч тээвэрлэж нийтийн тээврийн хүртээмжийг 2 дахин нэмэгдүүлнэ;
- g) 1738.8 км замыг шинээр барьж, оргил цагийн хөдөлгөөний дундаж хурдыг 9 км/цаг-аас 22.5 км/цаг болгож нэмэгдүүлнэ.
- h) Улаанбаатар хот орчмын нутаг дэвсгэр, Богдхан уулыг тойрон, Улаанбаатар-Шинэ-Зуунмод-Зуунмод-Майдар-Улаанбаатар хотуудыг холбосон цагираг нийтийн тээврийн үйлчилгээг хөнгөн галт тэрэг /хурдан трамвай/, автобусаар гүйцэтгэнэ;
- i) 14 дагуул хот, суурингуудыг холбосон авто замын дагуу нийтийн тээврийн сүлжээгээр холбоно. Үйлчилгээг зорчигч урсгалын хэмжээнээс хамааруулан дунд болон том оврын зориулалтын нийтийн тээврийн хэрэгслээр гүйцэтгэнэ.
- j) Багахангай, Багануур хотуудыг холбосон төлөвлөж буй авто замыг түшиглэн нийтийн тээврийг нэвтрүүлснээр дагуул хотууд өөр хоорондоо холбогдон хөгжинө.

Эдгээр арга хэмжээнүүд нь хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийн зорилгод нийцэж байх боловч хөрөнгө мөнгө, цаг хугацаа шаардагдах томоохон бүтээн

байгуулалтын ажил байх бөгөөд санхүүжилтийн эх үүсвэрүүдийг нарийн тооцоолж, зөвхөн улс, нийслэлийн төсөв харах биш өөр олон төрлийн санхүүгийн эх үүсвэр ашигласнаар эдгээр арга хэмжээг практикт хэрэгжүүлэх боломжтой байна.

Мөн бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлагыг урьдчилан тогтоож, сонгон шалгаруулалт хийх хугацааг төлөвлөх, олон нийтэд мэдээлэх замаар хөрөнгө оруулагчдыг мэдээллээр хангах нь эдгээр зохицуулалт практикт хэрэгжих боломж, нөхцлийг бүрдүүлэх нэг нөхцөл болохоор байна.

3.3.“Ойлгомжтой байдлыг судлах” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Улаанбаатар хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийг бүхэлд нь авч үзэж, дүн шинжилгээ хийлээ.

А.Төлөвлөгөөний төсөл, түүний зохицуулалтыг нэг мөр ойлгож, хэрэгжүүлэх боломжтой байгаа эсэх талаар:

Энэхүү шалгах хэрэгслийн дагуу төлөвлөгөөний төслийг бүхэлд нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг дараах асуултад хариулт өгөх замаар шалгалаа.

Хүснэгт 4

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага	
<i>Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт</i>	<i>Шаардлага хангасан эсэх</i>
29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Шаардлага хангасан байна.
29.1.2.ХЕТ-өөр зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.3.ХЕТ-өөр зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.4.ХЕТ-өөр зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.5.ХЕТ-ний зохицуулалт хоорондоо зөрчилгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.8.ХЕТ-өөр зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;	Шаардлага хангасан.

29.1.9.шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт;	Энэ асуудлыг холбогдох хуулиар зохицуулах тул шаардлага хангасан.
29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	Энэ асуудлыг үе шаттайгаар зохион байгуулахыг Засгийн газарт чиглэл болгосон тул шаардлага хангасан.
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага	
30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;	Шаардлага хангасан.
30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Шаардлага хангасан.
30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	Шаардлага хангасан.
30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;	Шаардлага хангасан
30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Шаардлага хангасан

Төлөвлөгөөний төслийг Нийслэлийн нутгийн захиргааны байгууллагын удирдлага, эрх зүйн болон бусад ажилтнууд, БХБЯ, МАЭ болон хот байгуулалт, төлөвлөлт, барилгын зураг төсөл, архитекторын мэргэжлийн хүмүүст танилцуулж, санал авахад төлөвлөгөөний төсөл ойлгомжгүй байна гэсэн санал гараагүй байна.

Иймд төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалт нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцэж байна гэж дүгнэлээ.

Б.Хууль тогтоомжийн тухай хууль, “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлал”-ыг баримталсан эсэх:

Улаанбаатар хотын 2040 хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төсөл, үзэл баримтлал, танилцуулгыг бүхэлд нь авч үзэхэд Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд нийцсэн байна гэж дүгнэлээ.

3.4.“Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын хавсралтаар батлагдсан хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд тодорхой этгээдэд үүрэг хүлээлгэсэн, хуулийн этгээдэд ачаалал хүндрэл үүсгэх зохицуулалтыг шалгах хэрэгслийн хүрээнд “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал”-ын судалгааг хийнэ гэж заасны дагуу ХЕТ-ний төслийн дараахи зохицуулалтууд нь иргэн аж ахуйн нэгж байгууллагад үүрэг хүлээлгэсэн шинжийг агуулна гэж үзэж сонгон авч үзлээ:

- Үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийг нэгдсэн бодлого төлөвлөлттэйгөөр дагуул хотуудад шилжүүлнэ;
- өндөр технологи, мэдлэгт суурилсан экспортын баримжаатай үйлдвэрийн бүсийг бий болгоно;
- зарим их, дээд сургуулиудыг мэргэжлийн чиглэл, салбараар нь төрөлжүүлж, дагуул хотуудад хотхон хэлбэрээр шилжүүлнэ;
- төр захиргааны байгууллагуудыг дагуул хотууд руу нүүлгэн шилжүүлнэ.

Эдгээр зохицуулалтууд нь иргэн, хуулийн этгээдэд шууд үүрэг хүлээлгээгүй байх боловч Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 31.3-т нийслэлийн нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа хуулийн этгээд нь өмчийн хэлбэрээс үл хамааран хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хотын стандартыг мөрдөх, нийслэл хотын удирдлагаас хуульд нийцүүлэн гаргасан шийдвэрийг биелүүлэх үүрэгтэй, 32.2-т нийслэл хотын оршин суугч нь хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд заасан суурьшлын бүсэд оршин суух, нийслэл хотын дүрэм, стандартыг дагаж мөрдөх, хотын хөгжлийн ерөнхий болон хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө, бүсчлэлийн дүрмийн дагуу орон байр, орчноо тохижуулах үүрэгтэй байхаар хуульчилсан байна.

Иймд дээр дурдсан төлөвлөгөөний төсөлд тусгагдсан зохицуулалтыг иргэн, хуулийн этгээд дагаж мөрдөх үүрэгтэй байна.

Энэ нь хэдийгээр иргэн, хуулийн этгээдэд тодорхойл үр дагавар үүсгэж, эрх, үүрэг хүлээлгэж байх боловч гол зорилго нь нийслэлийн төвлөрлийг задлах, төлөвлөлттэй хөгжүүлэх улмаар өнөөдөр тулгамдаж байгаа олон асуудлыг шийдвэрлэж, иргэдийн амьдрах орчныг сайжруулах, амьдралын чанарыг дээшлүүлэх зорилготой байгаа нь хүчин төгөлдөр хууль тогтоомж болон бусад улсуудын жишгээр авч хэрэгжүүлж байгаа хотжилтын үйл ажиллагаанд нийцэж байгаа нь хүлээн зөвшөөрөгдөх нэг хүчин зүйл болж байна. Мөн эдгээр арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх нь төрийн байгууллагын оролцоо, ачааллыг багасгаж байгаа зохицуулалт байх тул олон нийтэд хүлээн зөвшөөрөгдөн хэрэгжих боломжтой гэж дүгнэлээ.

3.5.”Төлөвлөгөөний төслийн харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөө үнэлэх аргачлалд заасан дараах стандарт асуултад хариулах замаар төлөвлөгөөний төслийн уялдаа холбоог бүхэлд нь шалгахыг зорилгоо.

Хүснэгт 5

Д/д	Асуулт	Хариулт буюу дүн шинжилгээ
1	Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалт тухайн төлөвлөгөөний зорилготой нийцэж байгаа эсэх;	Нийцэж байна.
2	Төлөвлөгөөний төсөлд тусгагдсан нэр томьёо тухайн төлөвлөгөөний төслийн болон бусад хууль тогтоомжийн нэр томьёотой нийцэж байгаа эсэх;	Төлөвлөгөөний төсөлд нэр томьёо тухайлан тайлбарласан зохицуулалт байхгүй бөгөөд хэрэглэгдэж байгаа нэр томьёо нь ойлгомжтой бөгөөд бусад хууль тогтоомжийн нэр томьёотой нийцэж байх тул энэхүү шаардлагыг хангаж байна.

3	Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалт бусад хууль тогтоомжийн зохицуулалттай нийцэж байгаа эсэх;	Нийцэж байна.
4	Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалт бусад хууль тогтоомжийн зохицуулалттай давхардсан эсэх;	Давхардсан зүйлгүй.
5	Төлөвлөгөөний төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	Үгүй.
6	Төлөвлөгөөний төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	Үгүй.
7	Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;	Томоохон хэмжээний бүтээн байгуулалтын ажлууд хийгдэх бөгөөд холбогдох хуульд тогтоомжид заасны дагуу төрийн байгууллагын чиг үүргийг ТББ, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой.
8	албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Үгүй
9	Төлөвлөгөөний төсөлд тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг тусгасан эсэх;	Төлөвлөгөөний төсөлд аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалт тусгагдаагүй.
10	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	Үгүй.
11	Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	жендерийн эрх тэгш байдлын асуудлыг хөндөөгүй.
12	Төлөвлөгөөний төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй.
13	Төлөвлөгөөний төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй.
14	Төлөвлөгөөний төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	- Үгүй

Дээрх хүснэгтээс харахад Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалт хоорондоо болон бусад хуулийн зүйл, заалттай нийцэж байна гэж дүгнэлээ.

ДӨРӨВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГӨХ

4.1.Баримтжуулалт

Төлөвлөгөөний төслийн үр нөлөөг үнэлэхэд ашигласан дараах баримт бичиг, мэдээлэл, тоо баримтыг цуглуулан үр нөлөөг тооцох ажиллагааны тайланд баримтжуулж хавсаргалаа.

- хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл;
- УИХ-ын тогтоолын төслийн үзэл баримтлал;
- УИХ-ын тогтоолын төслийн танилцуулга;
- ХЕТ боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судалсан судалгааны тайлан;
- Төлөвлөгөөний төслийг хэлэлцүүлж, санал авсан баримтууд.

4.2.Үнэлэлт, дүгнэлт

Төлөвлөгөөний төслийг сонгон авсан шалгуур үзүүлэлт тус бүрийн дагуу хийсэн үнэлэлтийг нэгтгэн дараах дүгнэлтийг хийлээ.

4.2.1.Зорилгод хүрэх байдал шалгуур үзүүлэлтээр:

Төлөвлөлөгөөний төслийн зохицуулалт нь ХЕТ-г боловсруулах болсон хэрэгцээ шаардлага, үндэслэлүүдтэй нийцэж байгаа болон үзэл баримтлалаар тодорхойлсон зорилгыг бүрэн илэрхийлж чадсан эсэхэд, мөн ХЕТ-ний төслийн зорилгыг бусад зохицуулалтууд хангаж, илэрхийлж чадахаар бүрэн гүйцэд томъёологдсон эсэхэд үнэлгээ хийж, дараах дүгнэлтэд хүрсэн.

Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалтуудын хувьд уг төслийг боловсруулах болсон хэрэгцээ шаардлага, үндэслэлүүдтэй нийцэж зорилгод хүрэх байдлаар томъёологдсон байна.

Дүгнэлт: Зорилгод хүрэх байдал шалгуур үзүүлэлтээр үнэлж ХЕТ-ний төслийн зорилго нь Үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомжийн зорилго, зорилтод бүрэн нийцэж байна гэж үзлээ. Харин ХЕТ-ний төслийн зорилгыг бүрэн хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай нарийвчилсан зохицуулалтыг холбогдох хууль тогтоомжид тусгаж, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх талаар анхаарах шаардлагатай гэж дүгнэлээ.

4.2.2.“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтээр:

Энэ шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд дүн шинжилгээ хийж дараах байдлаар дүгнэлээ:

- ХЕТ-ний төслийн зохицуулалт-арга хэмжээнүүд нь хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төслийн зорилгод нийцэж байх боловч хөрөнгө мөнгө, цаг хугацаа шаардагдах томоохон бүтээн байгуулалтын ажил байх бөгөөд санхүүжилтийн эх үүсвэрүүдийг нарийн тооцоолж, зөвхөн улс, нийслэлийн төсөв харах биш өөр олон төрлийн санхүүгийн эх үүсвэр ашигласнаар эдгээр арга хэмжээг практикт хэрэгжүүлэх боломжтой байна.

- ХЕТ-ний дагуу хэрэгжүүлэх бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлагыг урьдчилан тогтоож, сонгон шалгаруулалт хийх хугацааг төлөвлөх, олон

нийтэд мэдээлэх замаар хөрөнгө оруулагчдыг мэдээллээр хангах нь эдгээр зохицуулалт практикт хэрэгжих боломж, нөхцлийг бүрдүүлэх нэг нөхцөл болохоор байна.

Дүгнэлт: Төлөвлөгөөний төслийн зохицуулалтуудыг практикт дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломжтой байна гэж дүгнэлээ.

4.2.3. “Ойлгомжтой байдлыг судлах” шалгуур үзүүлэлтээр:

ХЕТ-ний төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан байна.

4.2.4. “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр:

Төлөвлөгөөний төсөлд төрийн байгууллагад шинэ бүтэц бий болгох, чиг үүрэг нэмэх, тодорхой этгээдэд үүрэг хүлээлгэх, хуулийн этгээдэд ачаалал хүндрэл үүсгэх зохицуулалтыг судалж дүн шинжилгээ хийсэн ба дараах байдлаар үнэлгээ хийж дүгнэв:

- ХЕТ-ний төлөвлөгөөний зохицуулалтууд нь иргэн, хуулийн этгээдэд шууд үүрэг хүлээлгээгүй байх боловч Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 31.3-т нийслэлийн нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа хуулийн этгээд нь өмчийн хэлбэрээс үл хамааран хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хотын стандартыг мөрдөх, нийслэл хотын удирдлагаас хуульд нийцүүлэн гаргасан шийдвэрийг биелүүлэх үүрэгтэй, 32.2-т нийслэл хотын оршин суугч нь хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд заасан суурьшлын бүсэд оршин суух, нийслэл хотын дүрэм, стандартыг дагаж мөрдөх, хотын хөгжлийн ерөнхий болон хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө, бүсчлэлийн дүрмийн дагуу орон байр, орчноо тохижуулах үүрэгтэй байхаар хуульчилсан байна. Иймд төлөвлөгөөний төсөлд тусгагдсан зохицуулалтыг иргэн, хуулийн этгээд дагаж мөрдөх үүрэгтэй байна.
- Төлөвлөгөөний төслийн зарим зохицуулалтууд нь хэдийгээр иргэн, хуулийн этгээдэд тодорхойл үр дагавар үүсгэж, эрх, үүрэг хүлээлгэж байх боловч нийслэлийн төвлөрлийг задлах, төлөвлөлттэй хөгжүүлэх улмаар өнөөдөр тулгамдаж байгаа олон асуудлыг шийдвэрлэж, иргэдийн амьдрах орчныг сайжруулах, амьдралын чанарыг дээшлүүлэх зорилготой байгаа нь хүчин төгөлдөр хууль тогтоомж болон бусад улсуудын жишгээр авч хэрэгжүүлж байгаа хотжилтын үйл ажиллагаанд нийцэж байгаа нь хүлээн зөвшөөрөгдөх нэг хүчин зүйл болж байна. Мөн эдгээр арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх нь төрийн байгууллагын оролцоо, ачааллыг багасгаж байгаа зохицуулалт байх тул олон нийтэд хүлээн зөвшөөрөгдөн хэрэгжих боломжтой гэж дүгнэлээ.

-

4.2.5."Харилцан уялдаа" шалгуур үзүүлэлтээр:

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд ХЕТ-ний төслийг Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар шалгаж, харилцан уялдаатай байдлыг хангасан байна гэж дүгнэлээ.

4.3.Зөвлөмж

Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төсөл, түүнийг батлах Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан "Хуулийн төслийн үр нөлөөг тооцох аргачлал"-ын дагуу 5 шалгуур үзүүлэлтээр үнэлж, дүгнэн дараах зөвлөмжийг өгч байна. Үүнд:

1.Улаанбаатар хотын 2020 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний хэрэгжилттэй уялдуулан өмнөх алдаагаа давтахгүй байх;

2.ХЕТ-ний төслийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг энэхүү ХЕТ-г батлагдсанаас хойш 6 сарын дотор боловсруулж батлуулах;

3.ХЕТ-г хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний дагуу бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлагыг урьдчилан тогтоож, сонгон шалгаруулалт хийх хугацааг төлөвлөх, олон нийтэд мэдээлэх замаар хөрөнгө оруулагчдыг мэдээллээр хангах ажлыг тогтмол зохион байгуулах;

4.ХЕТ-ний зорилгыг бүрэн хангахын тулд төлөвлөгөөний төсөлд тусгагдсан арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хөрөнгийн асуудлыг тооцоо, судалгаатайгаар улс, нийслэлийн төсөвт жил бүр тусгаж, батлах, бусад санхүүжилтийн эх үүсвэрийг ашиглах боломжийг бүрдүүлэх;

5.Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 17.1, Хот тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 41.1-д заасан дэд бүтцийн санг байгуулах гэх мэт.

Үр нөлөөг үнэлэх судалгааг дүгнэхэд:

Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төсөл, түүнийг батлах Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөлд тавигдах ерөнхий шаардлагыг хангасан гэж дүгнэлээ.

ТАВ.АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖ

1. Эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем www.legalinfo.mn
2. Нийслэлийн цахим мэдээллийн систем www.ulaanbaatar.mn
3. Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан www.1212.mn
4. Нэгдсэн үндэсний хөгжлийн хөтөлбөр www.undp.org
5. *Монгол хэлний их тайлбар толь, цахим систем* <https://mongoltoli.mn>
6. Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын цахим систем <http://www.citycouncil.mn/>
7. Улаанбаатар хотын 2040 хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний төсөл боловсруулах хэрэгцээ шаардлагын урьдчилан тандан судалгааны тайлан., УБ, 2024 он;
8. Улаанбаатар хотын 2020 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө;
9. Нэгдсэн үндэсний байгууллагын Ерөнхий Ассамблейн 2015 оны 70 дугаар чуулганаар баталсан “Тогтвортой хөгжлийн зорилт-2030”;
10. Нэгдсэн үндэсний байгууллагын “Хабитат-III” байгууллагаас 2016 онд батлагдсан “Хотжилтын шинэ хөтөлбөр”;
11. Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”;
12. Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 05 дугаар сарын 13-ны өдрийн 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого;
13. Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны “Хот байгуулах тухай” 72, 76 дугаар тогтоол;
14. Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоол;
15. Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны “Монгол Улсын Үндэсний бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал батлах тухай” 64 дүгээр тогтоол;
16. Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны “Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл батлах тухай” 23 дугаар тогтоол;
17. Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг үзэл баримтлал /концепци/-н дагуу боловсруулах тухай Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 06 дугаар 12-ны өдрийн 35 дугаар хурлын тэмдэглэл;
18. Засгийн газрын 2020-2024, 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр;
19. Нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотын Захирагчийн 2020-2024, 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”;
20. Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний үзэл баримтлал /концепци/-г дэмжих тухай НИТХ-ын 2019 оны 28/26 дугаар тогтоол;
21. НИТХ-ын 2020 оны 32/04 дүгээр тогтоолоор баталсан “Нийслэл хотыг хөгжүүлэх хэтийн төлөв”;
22. Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар “Төвлөрлийг сааруулах, түгжрэлийг бууруулах чиглэлээр хэрэгжүүлэх арга хэмжээний баримт бичиг” 2022 он, Т-4;
23. <https://ulaanbaatar.mn/home>, Үндэсний статистикийн хорооны мэдээлэл.